

Nieuwsbrief NZG

3(3)

Nederlandse Zeevogelgroep
Dutch Seabird Group

ISSN: 1566-6778

Texel, oktober 2001

redactie Nieuwsbrief NZG: Mardik F. Leopold
p/a ALTERRA-DLO, Postbus 167, 1790 AD Den Burg, Texel
e-mail m.f.leopold@alterra.wag-ur.nl

Guido O. Keijl, Brederodestraat 16A
1901 HW Bakkum, e-mail guido@hetnet.nl

secretariaat NZG: De Houtmanstraat 46
1792 BC Oudeschild, Texel, e-mail ned.zeevogelgroep@planet.nl

Sterk gestuwde trek van Grote jagers *Stercorarius skua* bij Ameland en door het Marsdiep op 8 en 9 september 2001

Op zaterdag 8 en zondag 9 september 2001 zijn vanaf strandpaviljoen Ameland, ten noorden van Buren, tussen paal 15 en 16, langstreckende zeevogels geteld, zaterdag van 07.15-10.00 uur en zondag van 07.15-10.30 uur. Op beide dagen trokken opmerkelijke aantallen grote jagers langs, respectievelijk 47 en 113 (gemiddeld 17 en 35 ex/uur). Er werden tevens 17 en 45 kleine jagers waargenomen (6 en 14 ex/uur). Alle waargenomen jagers vlogen in westelijke richting. De noordwestenwind was op beide dagen stormachtig, windkracht 8 B, met uitschieters tot 9 B. Ten opzichte van zaterdagochtend was het op zondagochtend relatief heilig als gevolg van 'spray'; bovendien dreven er regelmatig buien over zee. Desondanks werden op zondagochtend de grootste aantallen jagers geteld. Van alle waarnemingen is de groeps grootte bijgehouden, de vliegrichting en de afstand tot de kust in twee klassen ('dichtbij', gedefinieerd als de eerste 750 meter, en 'verder op zee').

Vrijwel alle grote jagers vlogen in een directe vlucht laag en schuin tegen de wind in. Verschillende malen hielden groepen die bij ontdekking boven het strand of de brandingszone vlogen een westnoordwestelijke koers aan, waardoor zij weer van het eiland wegvlogen. Vermoedelijk wilden de vogels zo hun koers corrigeren. De grote jagers bleven meestal in een horizontaal vlak, waarbij meerdere vogels achter elkaar in één lijn vlogen. De vleugelslag was zeer regelmatig. Ze keilden niet en lieten zich evenmin in golfdalen zakken, wat voor grote jagers een gebruikelijk beeld is; alleen bij stormachtige meewind vertonen grote jagers neiging tot keilen (mond. med. Steve Geelhoed). De grote jagers konden dan ook goed gevolgd worden. De kleine jagers hadden een grilliger en meer sternachtige vlucht en konden veel minder makkelijk worden ontdekt en gevolgd. We vermoeden daarom dat proportioneel meer kleine dan grote jagers zijn gemist. Dit verklaart echter maar een deel van de voor de kust uitzonderlijke aantalsverhouding van 72% grote ten op zichte van 28% kleine jagers.

Opvallend was dat in enkele gevallen de grote jagers tot een tiental meters omhoog vlogen, waarbij ze korte tijd met een langzame vleugelslag vol in de wind vlogen. Het leek alsof de vogels hoogte wonnen om over zee uit te kijken of zich anderszins te oriënteren. Met name de grote groepen vertoonden dit gedrag, onder andere de grootste groep van negen exemplaren. Hierbij viel de strakke groepstructuur tijdelijk uiteen. Na het hoogvliegen doken de vogels naar beneden en sloten weer als één groep in een lijn achter elkaar aan.

Meer dan 75 procent van alle waargenomen grote jagers vloog in groepen van twee of meer individuen, de meeste in duo's (36% van het totale aantal exemplaren, tabel 1). Het is duidelijk dat er sprake was van sterke stuwing van met name grote jagers. Naast de gekozen vliegrichting valt dit ook af te leiden uit de afwijkende groeps groottes dichtbij ten opzichte van verder op zee (33% van alle grote jagers werd dichtbij waargenomen).

Tabel 1. Relatie tussen groeps grootte en afstand ('dichtbij' = ≤ 750 m, 'verder op zee' = > 750 m) van grote jagers bij Ameland op 8 en 9 september 2001 vergeleken met groepen in het Marsdiep op 9 september.

groeps-grootte	Ameland dichtbij	Ameland verder op zee	Marsdiep
1	5	32	7
2	4	25	5
3	3	7	2
4	2	1	1
5	0	0	1
6	1	0	0
7	0	0	1
8	1	0	0
9	1	0	1
gem $\pm$ SD	3.1 $\pm$ 2.4	1.6 $\pm$ 0.7	2.7 $\pm$ 2.3

Het aantal op zondag op Ameland is uitzonderlijk groot en voor zover ons bekend een nieuw Nederlands dagrecord. Tot nu waren dagrecords van grote jagers eveneens op Ameland geteld (2 oktober 1977 77 exemplaren naar west in 9 uur (8,5 ex/uur) en 27 september 1987 72 exemplaren naar west in 8 uur (9 ex/uur); Camphuysen & van Dijk 1983, Platteeuw *et al.* 1994, Versluys *et al.* 1997). Het dagrecord op meerdere telposten langs de gehele kust was tot nu toe 16 september 1994 met 190 exemplaren (Bijlsma *et al.* 2001).

Waarnemingen op Texel en aan de Hollandse kust wijzen erop dat op 8 en 9 september vermoedelijk alleen aan de 'oost-west liggende' waddeneilanden zoals Ameland, en in de Waddenzee, sterke stuiving van grote jagers heeft plaatsgevonden. Zo werd bij Westerslag op Texel 's ochtends op 8 september in drie uur tijd geen enkele grote jager waargenomen. Ook op vijf telposten langs de Noord- en Zuid-Hollandse kust werden zeer bescheiden aantallen gezien (in totaal 21 exx). Alleen Westkapelle sprong er beide dagen positief uit met 33 (2.6 ex/uur) en 31 (5.2 ex/uur) grote jagers. Des te opvallender was het aantal van 48 dat aan de zuidkant van Texel door het Marsdiep trok (tussen 07.30-15.30 uur vanaf Den Helder waargenomen, 6 ex/uur), terwijl vijf kilometer zuidelijker, te Huisduinen, slechts vijf grote jagers werden gezien!. De groeps grootte-verdeling in het Marsdiep was nog extremer dan op Ameland: maar liefst 85% van de exemplaren vloog in groepen van twee (21%) of meer vogels. Al deze vogels kwamen dus uit de Waddenzee en hielden een westelijke richting aan.

Grote jagers staan erom bekend dat ze de kustzone mijden; ze trekken 'zonder haast' over open zee door de Noordzee naar de zuidelijker overwinteringsgebieden (Camphuysen & Leopold 1994). In deze context is het interessant terug te komen op de uitzonderlijke getalsverhouding tussen grote en kleine jagers bij Ameland. Normaal ligt tijdens zeetrekkingen de verhouding vrijwel omgekeerd, namelijk 11% grote jagers en 89% kleine jagers (periode 1980-89, percentages aangepast met uitsluiting van de andere twee soorten jagers, Camphuysen & Leopold 1994). De op 8 en 9 september bij Ameland gevonden verhouding komt wel in de buurt van de verhouding zoals die op zee tijdens boottellingen wordt gevonden, namelijk 77% grote en 23% kleine jager (Camphuysen & Leopold 1994). Gezien de vliegrichting in het Marsdiep en het vlieggedrag bij Ameland in combinatie met het nagenoeg ontbreken van grote jagers langs de noord-zuid georiënteerde Hollandse kust (inclusief Texel) ging het hier vermoedelijk om sterk verdrifte vogels die zo gauw mogelijk weer de open zee probeerden op te zoeken.

Met dank aan Dirk Moerbeek voor het doorgeven van de waarnemingen in het Marsdiep en aan Steve Geelhoed voor suggesties en het overzicht van de gegevens van de andere telposten langs de Hollandse kust.

Literatuur

- Bijlsma R., F. Hustings & C.J. Camphuysen 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Camphuysen C.J. & M.F. Leopold 1994. Atlas of seabirds in the southern North Sea. IBN research report 94/6, NIOZ report 1994-8. Institute for Forestry and Nature Research, Dutch Seabird Group & Netherlands Institute for Sea Research, Texel.
- Camphuysen C.J. & J. van Dijk 1983. Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-79. *Limosa* 56: 81-230.
- Platteeuw M., N.F. van der Ham & J.E. den Ouden. Zeetrekkingen in Nederland in de jaren tachtig. *Sula* 8 1/2 (*spec. iss.*): 1-203.
- Versluys M., R. Engelman, D. Blok & R. van der Wal 1997. Vogels van Ameland. Friese Pers Boekerij. Leeuwarden.

Martin Poot & Frank Engelen, p/a Dolomieten 8, 3524 VG Utrecht. mjimpoot@hetnet.nl